

Verscheurd

tussen twee liefdes

Rusland was altijd de grote liefde van journalist Jelle Brandt Corstius. Tot Poetin in 2022 Oekraïne binnenviel. Toen werd dat land zijn nieuwe vlam. 'Pijnlijk, ik was dol op de Russen.'

TEKST: BRAM DE GRAAF, BEELD: HANS POOL

De oorlog in Oekraïne duurt inmiddels drie jaar. In de vroege ochtend van 24 februari 2022 vielen Russische troepen op bevel van president Poetin het land binnen. Hij verwachtte dat het land snel zou capituleren, maar niets bleek minder waar. Hoewel ongeveer tachtigduizend soldaten zijn gesneuveld, houdt Oekraïne nog altijd stand. Wie zijn de Oekraïners? Daarover maakte Jelle Brandt Corstius de zesdelige documentaireserie *Van Moskou tot Maidan*. "Oekraïne is dagelijks in het nieuws, maar het gaat altijd over die oorlog", zegt Jelle. "En weinig over vragen als: wie zijn die 37 miljoen mensen daar? Wat is hun geschiedenis en wat houdt hen bezig? Wat gebeurt er achter het front? Ik wilde de verhalen vertellen die we de afgelopen drie jaren niet hebben gehoord."

Tussen 2005 en 2010 werkte Brandt Corstius in Moskou. Rusland werd zijn grote liefde en hij maakte er verschillende series en boeken over. Toch zag ook hij als Ruslandkenner de invasie niet aankomen, bekend hij. "Als correspondent besteedde ik weinig aandacht aan Oekraïne. Ik zag het als een achtertuin

van Moskou en kwam er zelden. Tot drie dagen voor 24 februari kon ik me niet voorstellen dat Poetin zo iets krankzinnigs zou ondernemen als een invasie van Oekraïne, terwijl ik in 2008 getuige was van zijn inmenging in Georgië. Het was buitengewoon pijnlijk, want ik was dol op Rusland en de Russen."

Door de oorlog ging hij hen anders bekijken. Hij ontdekte een groot verschil tussen Rusland en Oekraïne. "Het zijn twee totaal verschillende landen. Russen zijn nogal fatalistisch, een gevolg van het bewind van tsaren en communisten. De staat regelt altijd alles, dus waarom zouden ze zelf moeite doen? In Oekraïne nemen mensen eerder het heft in eigen handen. Ze zijn zelfs een beetje anarchistisch. Ik ben beter gaan begrijpen waarvoor ze vechten. Ze zijn veel meer Europeaan dan Rus."

Multicultureel

Hij bezocht Oekraïne de afgelopen jaren meerdere malen en het land werd zijn nieuwe liefde. Brandt Corstius verdiepte zich in de geschiedenis, leerde de taal en sprak veel met inwoners. "De Oekraïner bestaat niet. Het is een heel multicultureel land; er wonen Tataren, Hongaren,

Hoetsoelen, enzovoorts. Ik probeer die nuances te laten zien. We behandelen de verschillende etniciteit, de taalstrijd, collaboratie. Want ben je fout als je nog lesgeeft in het Russisch? Dat soort moeilijke vragen stel ik ook."

Een van de moeilijkste vragen komt aan bod in de aflevering 'Vechten of vluchten'. Veel mobiliseerbare mannen verlaten Oekraïne omdat ze niet in het leger willen. Een oudere man noemt hen onmenselijk: "Ze zijn geen mannen. Ze beschermen Oekraïne, hun kinderen en gezinnen niet."

Dat hoorde Brandt Corstius vaak. Hij interviewde een onderofficier die beide onderbenen kwijtraakte door een mijn. Van zijn eenheid van zestig man was hij een van de drie overlevenden. "Die man ligt elke nacht naast zijn bed omdat hij droomt dat hij inkomende mortiergranaten moet ontwijken. Als ik dat hoor, vraag ik me af wat ik zelf zou doen als mijn land zou worden aangevallen. Daar heb ik geen antwoord op."

Veel Oekraïners zijn inmiddels net zo getraumatiseerd als deze oud-soldaat. "En ze zitten nog midden in die oorlog. Ik bewonder hun veerkracht. Alles went uiteindelijk, blijkt. Oorlog wordt het

nieuwe normaal. We hebben gefilmd in een kraamkliniek, waar vrouwen net bevallen waren. Wanneer besluit iemand in een oorlog een kind te baren? Mensen kunnen hun leven niet eindeloos op pauze zetten. Op een gegeven moment moeten ze door. Kinderen krijgen hoort daarbij. Over het algemeen lijkt het leven in Oekraïne op het onze. Alleen gaat daar dagelijks een paar keer het luchtalarm af en kan er een raket op je dak vallen.”

Gefrustreerd

Toch zag hij de stemming ook veranderen in de afgelopen twaalf maanden dat hij er filmde. “Men is minder optimistisch. Veel mensen zeiden bereid te zijn concessies te doen zodat die ellendige oorlog zou stoppen. Ze zijn gefrustreerd dat er nog altijd geen Europese soldaten meevechten. Ik begrijp dat. Het gaat vaak over wapens, maar het grote probleem is het mannetekort: je hebt mannen nodig om die wapens vast te houden. Ik heb hen proberen duidelijk te maken dat het een stap te ver is. Aan de andere kant merkte ik ook dankbaarheid als ik vertelde dat ik uit Nederland kom. ‘Bedankt voor de F16’s’, zeiden ze

dan.” Brandt Corstius heeft geen idee hoe dit conflict zal eindigen. “Er is een groot verschil tussen wat ik hoop en wat ik denk. Ik denk dat de oorlog zal voortduren zoals nu. Dat Oekraïne elke dag een beetje gebied verliest, maar wel onafhankelijk blijft. De Russen zullen

niet in staat zijn het land te veroveren. Maar ik zou graag zien dat er een wapenstilstand komt en dat het doden stopt. Dat is mijn hoop.”

>VAN MOSKOU TOT MAIDAN | ZONDAG | NPO 2 | VPRO | 20.25